

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / B. Luiten

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **745**

B. Luiten

Eén Heer actief in vele
bedieningen

MEDITATIEF **749**

D.J. van Diggele

Je bent gepland

ACHTERGRONDEN **750**

C. Trimp

De anglicaanse middenweg

EVANGELISATIE EN ZENDING **752**

L.W. de Graaff

Bidden christenen en
moslims tot dezelfde God?
– Een reactie

KERK WERELDWIJD **754**

B. Bolt

Nieuwe vorm van samen-
werken met de gereformeerde
kerken op Irian Jaya

en verder...

Uit de kerken
Boekbespreking
Meegelezen

ÉÉN HEER ACTIEF IN VELE BEDIENINGEN

E is gevraagd om een open discussie over de plaats van de vrouw in de kerk. Een open discussie vanuit de Schrift, binnen de grenzen van de confessie en het ondertekeningsformulier.¹ Het lijkt mij goed wanneer wij hierop ingaan. Want de vraag is niet uit de lucht gegrepen. Kerken in Amerika, Canada en Frankrijk, met wie wij ons verwant weten, hebben deze zaak publiek te behandelen. Dan denken wij met hen mee, uiteraard. En het zou naïef zijn om te veronderstellen, duf deze vragen in Nederland niet leven, in onze eigen kerken.

Het is wel voorstelbaar, dat de vraagstelling ook wat onrust veroorzaakt. Immers, de vrouw in het ambt gaat meestal ten koste van het gezag van Gods Woord. Wanneer gelovige mensen daarvoor bang zijn, hebben zij groot gelijk.

Toch kan dit niet betekenen, dat daarmee alle vragen op dezelfde Schriftkritische hoop gegooid mogen worden. Wanneer iemand zich duidelijk daarvan distantieert, en toch vragen overhoudt, mag hij spreken en een antwoord vanuit de

Schrift verwachten.

Het probleem is verder wel, dat het onderwerp zo breed is. Met het 'ambt' hangt heel veel samen. In kort bestek is het niet mogelijk het geheel aan aspecten te overzien. Daarom kies ik voor het bijdragen van een enkele bouwsteen.

Geest en gave

Eén van de wonderlijkste gaven die God ons schenkt is, dat Hij heeft uitgestort van zijn Geest.

Hoe wonderlijk dat is, besef je wanneer je nadenkt over je eigen geest. Hoe zou je die ooit met een ander kunnen delen? Een mens kan organen afstaan, maar dat zijn altijd de-

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGERE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS, DRS.
A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. G. GUNNINK,
DRS. B. LUITEN, PROF. DR. C.J. DE RIJ-
TER.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kam-
pen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 p r halfjaar; studen-
ten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonne-
ment vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij

de Stichting Bralectah.

Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aan-
vraag.

Zonder schriftelijk toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

len van zijn lichaam. Zijn geest is zijn leven, het staat niet tot zijn beschikking die aan anderen te schenken.

Is die vergelijking te gewaagd?

Toch gebruikt God haar zelf. Zoals de eigen geest in een mens weet wat in die persoon omgaat, w als niemand anders dat weet, w kent de Geest van God de diepten van God. *Die Geest hebben wij ontvangen*, opdat wij zouden weten wat God met ons voor heeft en wat ons door Hem geschonken wordt (1 Cm. 2 : 10-14).

Buitengewoon indrukwekkend!

Wat de mens niet kan, kan onze Schepper wel: Hij deelt zijn Geest met ons. Niet om ons van onze eigen geest te k o v e n. Maar juist om ons geestelijk tot leven te bren-
gen.

Door zijn Geest bezielde gaan wij willen wat God wil. Je gaat denken en handelen als Hij. Je krijgt een kijk op de wereld en op de mensen zoals Hij. Als je medemensen ontmoet, wil je dat ze behouden worden. Je zoekt hun welzijn, in de d i e pe zin van de bedoeling van hun bestaan. Je krijgt een hekel aan zonde, je wilt God en je naaste recht doen, je neemt belemmeringen daarvoor weg. Enz., enz.

Zo kom je in beweging, en je zoekt naar mogelijkheden om je gedachten om te zetten in woorden en daden. Je ontdekt, welke gaven je daarvoor hebt ontvangen, ieder verschillend. *Maar hoe onderscheiden die gaven ook zijn van persoon tot persoon, als ze worden gemobiliseerd is één Geest daarin actief: de Geest uit God (1 Cor. 12 : 4).* Het zal belangrijk zijn die ene Geest in elkaar te herkennen. Dan ga je met andere ogen naar elkaar kijken. Je wordt oprecht in je waardering, je leert elkaar vertrouwen, er groeit een diepe verbondenheid. Zo ontstaat de kerk.

Heer en dienst

De Geest werkt niet alleen. Hij stelt Zichzelf ook niet centraal. Hij brengt tot Jezus Christus, onze

Heer, en lift ons bij Hem in, door eenvoudig geloof.

Zo worden we ook door Hem bezielde, die voor ons allen een dienaar werd. De Heiland doet ons delen in heel zijn leven, niet in het minst ook in zijn gezindheid (Fil. 2 : 5).

Zo worden mensen christenen. In hun leven worden de gaven van de Geest ingezet om te kunnen dienen, om mensen te helpen en te behouden. Uiteindelijk is niets daarvoor te veel. Want elk dienstbetoon gaat terug op de Dienaar die alles gaf.

Ja, zo concreet als de Geest actief is in elke gave, zo is de Heer actief in elke christelijke liefdedienst. Er is een grote verscheidenheid aan bedieningen, maar in die alle dient de Heer zelf (1 Cor. 12 : 5)!

Opnieuw een reden om met grote waardering om je heen te kijken in de gemeente. Je wordt opgeroepen de Here Jezus te herkennen in het gelovig handelen van je broeder en je zuster. Als je zegt, dat je Hem liefhebt, maar je broeder of zuster haat, ben je een leugenaar; want Hij woont in hen (1 Joh. 4 : 20, 21).

Jezus kan geheel alleen zijn christenen beschermen, bewaren en onderhouden. Maar Hij kiest ervoor, dit te doen door de dienst van medechristenen. Daarom brengt Hij hen samen. Zo ontstaat de gemeenschap der heiligen.

God en werk

De derde stap ligt nu voor de hand, en kan niet meer ontbreken: de Geest en de Zoon brengen ons tot de Vader, de Almachtige, de Bron van al wat is. Wie in de Zoon gelooft, heeft ook de Vader. Verbroken banden worden hersteld, het leven wordt weer geheel uit God.

Op die manier mag alle kracht van Hem worden verwacht, wanneer iemand een gave wil zijn in dienst van de Geest, en wil dienen in naam van de Heer.

Sterker nog: wanneer zó energie

wordt aangewend, is God niet alleen de **krachtbron**, Hij *is* het **zèlf die werkt!** Er is verscheidenheid in werkingen, maar het is dezelfde God die alles in **allen** werkt (1 Cor. 12 : 6)..

Hij kan **zonder** ons zijn plannen uitvoeren. Maar Hij kiest ervoor, het te doen **met** ons en ook **door** ons. Hij **vertrouwt** ons aan **elkaar toe**, terwijl Hij zelf in alles en iedereen aanwezig-en actief is.

Zo wordt de kerk **een** tempel: een geestelijk huis **waarin** de **drieënige** God woont en van waaruit Hij **werkt**. De **plaats ook** waar Hij wordt gediend en waar alles van Hem spreekt. Overvloedig is Hij aanwezig, in **ieders** leven, gave, dienst en **werk**. Een ongeestelijk mens verstaat dit niet. Maar wie **geestelijk leeft**, onderscheidt **hoeveel** hij van God ontvangt, niet in het minst in al zijn broeders en zusters.

Geen onderscheid m/v

Wat heeft dit **met** ons onderwerp te maken? Alles. Want in dit geheel wordt er **gesproken** zonder **enig onderscheid tussen man** en vrouw. Nu gaat het nog niet **over** het ambt, over bijzondere aanstellingen. Het gaat over de gaven, de bedieningen en de werken van alle leden van de **gemeente**. Van heel **die inzet wordt voluit gezegd, dat de Vader, de Zoon en de Geest daarin actief zijn, zonder onderscheid des persoons**. De één wordt gegeven **met wijsheid te spreken**, de ander **met kennis**; de één heeft een bijzondere mate van geloof, de ander gaven van genezing; de één **werking** van **krachten**, de ander profetie; de één allerlei tongen, de ander vertolking **van tongen** (1 Cor. 12 : 8-10). **Hier zijn gaven** bij, die we nu zo niet meer aantreffen, maar daar gaat het nu niet over. De spits van deze opsomming is, dat **aan ieder** de openbaring van de Geest **wordt** gegeven tot welzijn van **al kn** (1 Cor. 12 : 7). **Ieder, man of vrouw, wordt evenzeer** vervuld van Gods ijver en ingezet in

de bedieningen. **Zonder enige schroom of beperking** wordt dat **gezegd**. Ditzelfde komen we tegen in **Rom. 12, met name vers 3: God heeft** elk in het bijzonder toebedeeld en opgenomen in de stroom **van gaven en werkingen**, die karakteristiek is **voor het geestelijk leven** in de gemeente. Het is als in een lichaam, waarin **vele leden** zijn, die elk hun eigen kracht oefenen, maar op **een verschillende wijze** (Rom. 12 : 4; 1 Cor. 12 : 18; Ef. 4 : 16).

Alles uit God

In de praktijk betekent dit, dat **God** niet pas naar je omziet wanneer er een **ambtsdrager op de stoep staat**. **Zeker**, in het huisbezoek krijg je God op bezoek. Maar niet alleen **dàn!** De **Heer is aanwezig** in alle bedieningen, om zijn **bedoeling** met je tot **stand** te brengen. Een broeder die je opzoekt in je eenzaamheid, een zuster die met je spreekt in je verdriet, het is alles uit **God**. De christelijke hulp die je **ontvangt** in je **moeite**, van wie dan ook, is de bijstand die de Heer zelf je geeft. Het ligt ons niet om daar zo over te denken. Er is veel geloof voor **nodig**, en geestelijk leven, om dit zo te zien. In de praktijk komt er veel vlees: en wereld bij, vertroebeling van de verhoudingen, ongeestelijke beoordelingen, oppervlakkige **kritiek** en nog veel **meer** wat het **zicht op** de gemeente **beneveld**. En toch zegt God dit van **zijn** kerk, hoe beperkt dit **ook** tot **uiting** komt allemaal: in alle **bedieningen, van wie dan ook, kom IK naar je toe**.

Conclusie 1

Een belangrijke conclusie laat **zich** nu eenvoudig trekken: je hoeft **geen ambtsdrager te zijn om je volop betrokken te weten in & bedieningen**. In je eigen dienstbetoon, als lid van het **lichaam**, mag je de Geest bezig weten, en de Zoon en

de Vader. En dit geldt **ook** van het dienstbetoon dat je ontvangt van je broeder en je zuster. Dat is **duizelingwekkend**. Dat **vraagt** om het **dankoffer van je leven**, om in alles bereid te zijn iets van God te laten zien. En de **bereidheid ook om je te laten dienen**, om **andermans inzet op waarde te schatten**. En dan nog is het **meer**, véél meer dan je **kunt** beseffen of **bevatten**. Neemt God **mij** zo in zijn dienst? En verbindt Hij mij daarom met die broeder en die zuster?

Conclusie 2

Een volgende conclusie ligt in het verlengde: **de vraag, of de zuster ook ambtsdrager zal zijn, gaat niet over het aanvaardbaar zijn van haar geestelijke bijdragen in de gemeenten**. Want die levert zij wel, met **alle** leden samen. De vraag is **slechts**, of zij in **het** geheel van de bedieningen **ook ambtelijk leiding zal geven**. Een **belangrijke** vraag. Maar nu **eerst!** een beperkte vraag. Want het functioneren door de **drieënige** God is **voor ieder** in de gemeente **onbeperkt**, **daar** heb je **geen** ambtelijke aanstelling **voor nodig**.

De gemeente zelf

We **zullen** juist op **onze** hoede moeten zijn, dat we dit functioneren niet teveel **naar** het ambt toeschrijven, alsof het daar **vandaan** zou moeten komen. Er zijn kringen van **gelovigen**, bijv. de **Darbisten**, die om die **reden** afzien van **ambtsdragers**. Zo beducht zijn zij voor het gevaar, dat door de aanwezigheid van de ambten de **gemeente zelf** het **geestelijk** verkeer zal uitdoven. Uiteraard is dat geen oplossing. God geeft ambtsdragers aan de **gemeente**, daarom zullen wij ze **aanvaarden** (Ef. 4 : 11, 12). Maar het gesignaleerde gevaar is reëel! **Door** de activiteiten van de **predikanten**, ouderlingen en **diakenen** heeft me-

nigeeen de neiging zelf iets minder te doen.

Wanneer de situatie z6 scheefgroeit, kun je begrijpen dat het ambt **belangrijk** wordt om iets te betekenen. Buiten het ambt wordt er niet naar je geluisterd, in het ambt wel, ja, dan komt de geldingsdrang in ons bloed. Dan word je te kort gedaan als je niet op **tal** wordt **gezet**, en zo.

Maar dat was Gods bedoeling dus niet. Dat is ook heel duidelijk te zien aan het geheel van 1 Cor. 12. Eerst wordt 27 **verzen** lang breed uitgemeten, dat ieder zijn of haar gaven en bediening **van** God heeft ontvangen, tot welzijn van allen. Dat gaat voorop, en krijgt volop de aandacht. Daarna wordt gezegd, dat God **ook sommigen** heeft aangesteld. Eerst *ieder*, daarna *sommigen*.

Met andere woorden: het leven uit God, door God en tot God is **gegeven** aan heel de gemeente, en aan elk ied afzonderlijk. In dat geheel krijgt het ambt **zijn** plaats, en het komt **pas goed** tot **zijn** recht als de gemeente zelf functioneert. Het ambt wil dienstbaar zijn aan het geestelijk leven van ieder, **maar** de ambtsdrager kan dat niet invullen voor **een ander**. Daarin is hij (te-recht) beperkt, en als hij toch probeert een zekere geestelijke leegte van anderen te compenseren, is hij in de kortste keren overbelast. Een dergelijkesituatie is als een **teken** aan de wand, niet zozeer voor die ambtsdrager als wel **voor** de **gemeente zelf**.

Conclusie 3

Een derde conclusie **vloeit** hieruit voort:

het leven *uit God en door God kan door het ambt worden gestimuleerd, maar het stijgt in ieders bestaan ook v6r uit boven wat een ambtsdrager bieden kan.*

In dat opzicht is de bediening van ieder méér dan de aanstelling van sommigen.

Daarom is de vraag m.i. niet urgent, of iemand ambtsdrager

wordt. Niet voor een broeder en niet **voor** een zuster.

De vraag is wel **belangrijk**, zeker! We gaan de Schrift na om het **antwoord** te vinden. Maar **niet alsof** nu iemand te **kort** komt.

Daarmee suggereer ik niet, dat de vraag zo werd gesteld. Wel kan zo enerzijds een oneigenlijke pressie worden voorkomen, en **anderzijds** hopelijk ook **een** zeker gevoelsmatig verzet tegen de discussie zelf. We zien nu immers samen dat de **zuster** in de gemeente **al** veel **meer** kan en mag dienen, in de **naam** van haar Heer, dan het ambt haar te bieden zou hebben.

Vragen

Als al die **bedieningen** opnieuw voor het voetlicht komen, zijn daarover nog wel vragen te stellen.

Bijvoorbeeld: moeten **we** niet naar een structuur toe in de gemeente, **waarin** die **bedieningen** worden benoemd en **ingevuld**? Ontstaat er dan geen duidelijker beeld? Worden ze dan ook niet toegankelijker? Het lijkt aantrekkelijk hier 'ja' op te zeggen. Maar het is m.i. **zeer** de vraag, of we de oplossing van die kant **kunnen** verwachten, om **verschillender** redenen.

- De bedieningen worden genoemd in **één** adem met gaven en werkingen; beide komen niet **voort** uit een structuur, maar ze **zijn** er, in het leven van een christen. Zo is **ook** zijn dienstbare houding er, dat is niet afhankelijk van **een** organisatie, het is zijn manier van leven met **God** en zijn naaste.
- Ieder ontvangt van **God** zijn of haar **manier** van dienen, **heel** gevarieerd; hoe **zou** je de **dienst** van ieder in kaart **willen** brengen? Welke structuur is zó toereikend, dat **daardoor** geen leden in feite **over** het hoofd worden gezien? Hoeveel dienst**betoon** en capaciteit daartoe is er vaak **ook** niet tot ieders verrassing, van mensen van wie je het zo niet had verwacht? Juist in tijden van nood en **verdriet**

ontdek je, wie er echt naar je toe komt, als door de Heer **ge-zonden**.

- Wanneer de bedieningen verkapte aanstellingen worden, **groeit** het aantal aangestelde broeders en **zusters**. Daarmee groeit dan **ook** het **gevaar**, dat de niet-aangestelden nog wat meer aan de anderen **gaan** overlaten. Hetgeen in strijd is met ieders bediening. We zijn al **meer** een ambtsdragers-kerk dan we eigenlijk willen **toegeven**; en er is **al** heel wat organisatie rondom het eigenlijke inhoudelijke werk; **we** moeten er **juist naar toe** dat **ieder ook zonder aanstelling van mensen zich door God geroepen weet om te dienen**.

Daarom komen we m.i. verder met de bedieningen, niet door ze organisatorisch in te kaderen, **maar** door ze inhoudelijk met elkaar **te gaan**, in **alle** gevarieerdheid. Daardoor zouden we kunnen groeien in onderlinge **vrijmoedigheid**. Er zijn zeer veel **Schriftgegevens** over het omzien naar elkaar, hoe je verantwoordelijkheid voor elkaar draagt en **hoe** de één de ander **meeneemt** naar de grote dag. Het terugzoeken van **iemand** die afdwaalt bijv. is **geen** zaak van organisatie of van **inkadering** in een structuur. Het is een **zaak** van het harten van vrijmoedigheid, om zoiets **te doen** onder vier ogen, zonder dat iemand er verder vanaf weet. Hoe stimuleer je dat? Door **samen** de **Schrift open te doen, en te leren elkaar door Gods ogen te bekijken**. Dan ga je **wel** naar die ander toe, als het nodig of dienstbaar is, terwijl het er nu **vaak** bij blijft. Want het is de liefde van de Geest, de Zoon en de Vader die je drijft.

Richting

Zijn nu de vragen allemaal **opgelost**? Nee. Het is meer een richting van denken, die ik onder woorden probeer te brengen. Want God geeft zoveel capaciteit aan zijn ge-

meente, en in concrete situaties gebeurt er soms zo weinig. Van de kerkenraad wordt veel verwacht, en dat mag ook. ~~Maar~~ de gemeente in haar geheel is een lichaam dat leeft of niet leeft. Het leven, in al haar leden, mag door het ambt worden gevoed. Maar uiteindelijk moet ieder zelf in beweging komen. Ten diepste gaat het daarom niet om vragen naar een structuur of naar een positie, *maar* laat de vraag worden gesteld naar herleven zelf, met God en door God. Een vraag voor alle leden! Daarvan zal afhangen hoe sterk het lichaam van Christus is, en waartoe het allemaal in staat zal zijn, met en voor alle heiligen.

¹ H. Folkers, 'Open discussie nodig over vrouw in de kerk', in *Nederlands Dagblad* dd. 17 april 1997.

JE BENT GEPLAND

En hij vond daar een Jood...

Handelingen 18 : 2

Tijdpad

Planningbord. Werkplan. Plan van aanpak.

Wij weten wat we willen.

Hoeveel tijdspaden worden er vandaag de dag niet bewandeld?

Paulus bewandelt het pad van Athene naar Corinthe.

Niet wetend wie of wat hij daar aantreft.

Natuurlijk heeft hij het plan om ook daar te getuigen van de man die door God is aangewezen om de aardbodem rechtvaardig te oordelen, zoals hij had gedaan in Athene. Maar hoe het verder allemaal lopen zou: hij wist het echt niet. Tijdpad? Het mocht wat.

Hoe bestaat het

Eerst maar eens zien aan de kost te komen. Als wildvreemde in die wereld-havenstad.

Hij vindt daar een Jood.

Dat treft.

Heet Aquila, geboren in Pontus.

Komt dus net als Paulus ook uit Klein-Azië.

Wat aardig.

Was Paulus iets eerder naar Corinthe gekomen dan had deze ontmoeting nooit plaatsgevonden. Want Aquila is samen met zijn echtgenote Prisc(ill)a nog maar pas vanuit Rome naar hier gekomen.

Toevallig, niet?

De verhuizing was trouwens geen eigen initiatief. Maar kwam voort uit het feit dat er een bevel uitging vanwege keizer Claudius dat heel het Jodendom uit Rome moest wor-

D.J. van Diggele

Meditatief

den uitgeschreven.

Wat sympathiek toch van die Romeinse keizers dat ze geregeld God en Zijn volk een grote dienst bewijzen.

Paulus trekt bij deze nieuwe inwoners van Corinthe in. Want: ze blijken vakgenoten!

Ja zelfs 'medearbeiders in Christus Jezus', Romeinen 16!

Hoe bestaat het. Het lijkt wel gepland.

Plan

Is ook zo.

Het zijn blijkbaar Gods plannen die niet falen.

Gebeurt het niet geregeld dat er door je heen flitst: 'hé, dà's toeval-lig!', of: 'hoe is het mogelijk?'

Ik liep net aan je te denken en nou sta je voor m'n neus.

Wat frappant dat m'n kleinkind dat zó tegen me zei.

Ik kan er nog niet bij dat ik op dat moment de tegenwoordigheid van geest had om...

Ongedacht. Onverwacht.

Heel anders?

Van een heel andere orde dan de ontmoeting tussen Christus' dienstknechten van het eerste uur in Corinthe met het oog op de verbreiding van het evangelie?

Qua reikwijdte: ja. Qua komaf en bedoeling: nee.

Als de Here het leven van Zijn kind Paulus tot in detail leidt, kan het niet anders of Hij – eeuwig Dezelfde immers – doet dat vandaag en morgen ook met het leven van Zijn kind... (eigen naam invullen) Wat je ook van plan bent, je bent gepland.

Achtergronden

Een 'via media' is een 'middenweg'. En – zegt Van Dale – een 'middenweg' is een 'handelwijze die de beide uitersten vermijdt, tussenweg, compromis'.

Waarom dan niet 'middenweg' als titel boven dit artikel gezet?

De reden is gelegen in het feit dat de (Latijnse) woordcombinatie 'via media' een zekere vermaardheid heeft verworven in de geschiedenis van de staatskerk van Engeland, de **Anglicaanse Kerk**. Juist daarheen willen wij onze gedachten verplaatsen. Vandaar de titelkeus.

Wij willen namelijk (in een reeks van vijf artikelen) aandacht vragen voor het feit dat juist in Engeland de sfeer geschapen is, die typerend is voor de **evangelische beweging**, zoals wij deze stroming ook in Nederland ontmoeten.

De anglicaanse 'middenweg'

Wanneer wij het beroemde, eeuwenoude liturgieboek van de Anglicaanse Kerk (*The Book of Common Prayer* uit 1552) ter hand nemen, treft ons de eerste zin van het Woord vooraf: 'Het is de wijsheid van de Kerk van Engeland geweest, sedert de eerste bijeenzameling van haar Openbare Liturgie, om het midden te houden tussen de twee uitersten, van te grote stijfheid in het weigeren en van te grote inschikkelijkheid in het toegeven van enigerlei afwijking van dezelve'.¹

Wat waren die twee uitersten? Gelet op de Engelse kerkgeschiedenis ging het daarbij in de regel om de (geloofspraktijk en liturgie) van de rooms-katholieke kerk aan de ene kant en het strenge calvinisme (met name in de vorm van het puritanisme of (later) het fundamentalisme) aan de andere kant.

Dáartussen liep de 'middenweg' van de Engelse kerk, wie daarover een boeiend, deskundig en enthousiast verhaal wil lezen, moet het boek van C.W. Mönnich, *Una Sancta* (ondertitel: *De mogelijkheid der christelijke eenheid*, IJ-sterland 1947, 264-364) ter hand nemen. De lezer ontdekt dan de

contouren van de sympathieke kerk van het compromis. Het is blijkbaar niet overal in de kerk op aarde 'óf-óf'; ook het 'én-én' blijkt mogelijk. Men kan blijkbaar dankbaar zijn voor de Reformatie van de zestiende eeuw en het afscheid van de pauselijke kerkstructuur én tegelijk vrede hebben en in vrede samenleven met de episcopale (bisschoppelijke) inrichting van de Anglicaanse Kerk.

Geen wonder, dat in de loop van de eeuwen binnen die kerk verschillende accenten zijn gelegd – vroeger wel aangeduid met de woorden: *hoogkerkelijk*, *breedkerkelijk* en *laagkerkelijk* anglicaans.²

De *hoogkerkelijken* hebben als ideaal een voortzetting van de katholicke kerk (zonder roomse paus); de *breedkerkelijken* bepleiten een onbetrokken aansluiting bij de moderne wetenschap (incl. de schriftkritiek) plus verzet tegen de puriteinse zedenvorming; de *laagkerkelijken* kennen wij als de evangelischen. Maar de geest van het compromis en de tolerantie kenmerkt elke stroming. Geen radicalisme! Noch van doperse dwepers, of puriteinse vechters, calvinistische ketterjagers of roomse drijvers. Ook de anglicaanse evangelische beweging deelt in alle kenmerken van deze anglicaanse wijze van kerkelijk samenleven. Ook zij hebben voor zichzelf een brede ruimte uitgemeten, waarin de zaken van geloof en religie niet onder de hoge druk van het 'óf-óf' verhandeld hoeven te worden.

Evangelicalisme

Wij nemen nu (de in 1997 verschenen tweede editie van) *Christian Theology* (An Introduction) van

A.E. McGrath ter hand. Bij zijn beschrijving van het **Evangelicalisme** (p. 121 vv.) vermeldt de schrijver dat deze beweging vier karakteristieke overtuigingen heeft:

1. De **Heilige Schrift** is gezaghebbend en genoegzaam.
2. Er is slechts één weg van verlossing voor de **mens**: de dood van **Christus** aan het kruis.
3. **Persoonlijke bekering** is noodzakelijk.
4. Evangelie-prediking is **een** onmisbare zaak en een dringende **noodzaak**.

Het zal **geen** bewijs vergen, dat in **deze** vier basis-overtuigingen tal van **zaken** niet onder **woorden** zijn gebracht, die wij **wél kort** aangeduid en breed uitgewerkt vinden in, bijv., de Apostolische en de Nederlandse **Geloofsbelijdenis** (de 12 en de 37 artikelen).

De vier punten, **daareven** genoemd, formuleren vier **centrale** uitgangspunten.

Daarna schrijft de **auteur** heel laco-niek: alle andere, niet-genoemde zaken tenderen in de richting van 'adiafora', d.w.z. zaken waarop het **niet** aankomt (vgl. **Fil. 1: 10**), **ook wel** genoemd 'indifferente' (= 'onverschillige') zaken, waarover men dus vrijuit van **mening** kan **verschillen**.³

De vier genoemde basis-overtuigingen laten dus een omvangrijk gebied **vrij**. Dat is het gebied waar zich stellig tal van **zaken** voordoen, maar ai die **zaken** kunnen wij bij voorbaat **typeren als** 'secundaire' zaken **ten opzichte van** het evangelie zelf.

Wij noteren nu alvast, dat het met **name** het geloofsstuk **omtrent** de kerk van Christus (artikel 9 van het Apostolicum, Zondag 21 van de **Heidelbergse Catechismus**, artt. 27 tot 32 van de NGB) slechts **op** de speelweide van de **secundaire zaken** gezocht **moet** worden. De opzet van de voorlichting van **McGrath** bevordert het streven naar **een minimalisering** van het geformuleerde geloofsinzicht omtrent (om.) de **realiteit** van Christus'

werk in en aan **zijn kerk**. De kenmerkende overtuigingen van een 'denominatie' – aldus de auteur – zijn niet **gebonden** en zitten niet vast aan enige theorie **omtrent** de kerk. Het Nieuwe Testament geeft **ons** immers geen bepalingen omtrent enige vorm **van kerkregering** die voor alle christenen bindend zou zijn – zo vernemen wij vervolgens. Alsof de Bijbel niets anders omtrent de kerk openbaart dan een paar vage uitgangspunten **voor** de regering van **de kerk!** Via deze **gemakkelijke redeneer-gang** komt **McGrath** tot (wat hij zelf **noemt**) zijn 'minimalistische' leer omtrent de kerk. Men kan op de 'via media' blijkbaar kort door de bocht. Heel **de opzet van** het betoog is **immers toege-spit op** **deze** 'minimalisering' van de geloofsinhoud en dus ook **van de geloofseendracht**. In feite zijn de vier genoemde uitgangspunten slechts hoofdstuktitels uit een inhoudsopgave.

Nu zal het ons niet mogen ontgaan, dat deze methode van McGrath haar eigen voorgeschiedenis **heeft**.

De historie verschaft **om** vele voorbeelden van **deze** methode.

Binnen de evangelische beweging **spreekt** men **graag** over 'essentiële' en 'niet-essentiële' zaken.

Vroeger waren er voorlichters, die hetzelfde bedoelden, maar daarvoor andere woorden **kozen**: 'noodzakelijke' en 'niet-noodzakelijke' (= dubieuze) zaken. En algemeen bekend is het onderscheid tussen 'fundamentele' en 'niet-fundamentele' geloofsartikelen.

Wij kunnen hier ook denken aan de bekende, eeuwenoude zinspreuk *Eenheid in het nodige, vrijheid in het niet nodige, in beide de liefde*.

Aan deze zinspreuk heeft ooit dr. A. Eekhof (1884–1933) van Leiden een fraaie historische studie gewijd, onder de (Latijnse) titel *In necessariis unitas, in non necessariis libertas, in utrisque caritas*. Oorsprong, betekenis en verbreiding der zinspreuk, Leiden 1931.

In dit zelfde blad (januari 1932) heeft

K. Schilder aan deze publicatie breed aandacht gegeven (zie ook **VW**, *De Kerk*, III, 352 w. (Ref., 29 april 1950). Zie ook het *In Memoriam* dat Schilder schreef bij het overlijden van Eekhof (Ref., 13, 194; 24 maart 1933).

Zelfs op het **Tweede** Vaticaanse Concilie heeft deze zinspreuk een **mi** gespeeld, in het **besluit** over het oecumenisme.

Achter P deze op zichzelf nier verwerpelijke onderscheidingen, steekt **de** opzet om in het streven naar de vrede **van** de kerken het terrein van de 'indifferente' zaken zo ruim mogelijk uit te meten. Daarom willen wij apart **aan-dacht geven** aan de zaak van de '(niet-)fundamentele' geloofsartikelen.

Daarover gaat het volgende **week**.

¹ Wij volgen de vertaling van L.D. Terlaak Pwt, in *Christelijke Encyclopedie*, 2e druk, Kampen 1956, I, 208.

² Zie G.P. Hartvelt, *Symboliek. Een beschrijving van kernen van christelijk belijden*, Kampen 1991, 225–231.

³ Zie T. Bradshaw, *The Olive Branch, An Evangelical Anglican Doctrine & the Church*, Oxford 1992, 144/5; *Handbuch der Dogmen- und Theologie-geschichte* (C. Andresen, ed.), Göttingen 1988 (1980), II, 358 (voortaan afgekort als *HDT&G*).

BIDDEN CHRISTENEN EN MOSLIMS TOT DEZELFDE GOD? – Een reactie

L.W. de Graaff

Evangelisatie en zending

Overeenstemming

Graag ga ik in op de uitnodiging van collega A.S. van der Lugt om te reageren op zijn artikel in *De Reformatie* over de **vraag** of christenen en moslims tot dezelfde God bidden.

In het blad *Opdracht*¹ had hij geschreven: 'Moslims dienen God, maar doen het niet op de goede manier. Ik vind het erg moeilijk hier iets over te zeggen, maar misschien bidden sommige moslims wel tot dezelfde God als christenen. Over Hindoes kan ik dit zo niet zeggen'.

Op deze uitspraak heb ik gereageerd in de *Gereformeerde Kerkbo-de* (van het noorden).²

Een tweetal argumenten heb ik **aangevoerd om aan** te tonen dat je dit zo niet **kunt** zeggen.

In zijn **artikel** in *De Reformatie* van 17 mei 1997 stemt collega Van der Lugt mij dit toe. In onze verhouding tot de moslims is uiteindelijk niet het tweede maar het eerste gebod in geding. Allah is een andere god.

Ik ben blij dat **we** in deze **gedachtenwisseling** tot overeenstemming zijn gekomen. Dat geeft een basis om hierover verder door te denken.

Winst of verlies?

Ds. Van der Lugt stelt nog wel een aantal vragen aan mijn adres.

In de eerste plaats vraagt hij zich af of het in de praktijk **nu** zoveel uitmaakt of **iemand** het eerste dan wel het tweede gebod overtreedt. Hij schrijft: 'Zowel het eerste als het tweede **gebod komt van de HERE** en wie één van beide overtreedt moet zich **bekeren** tot God'.

En vervolgens vraagt Van der Lugt zich af of de **stelling** dat moslims een andere god vereren geen afbreuk doet aan het werken onder de moslims.

Met andere woorden: wat schiet je er **mee op door** de zaken zo scherp te stellen? Levert dit wel enige **winst** op?

Eerste of tweede gebod?

Omdat **collega** Van der Lugt **zo** vriendelijk was mij zijn artikel tijdig toe te sturen, had ik **ruim** de tijd hierover na te denken. Ook tijdens een recent bezoek aan **Egypte**.

Binnen deze reis **was** ruimte gemaakt voor kennismaking met de Koptische gemeenschap in dit **overwegend** islamitische land.

We bezochten het **klooster** in Wadi El Natrun, maakten daar een dienst mee, bekeken de iconen en kregen een kist met **relikwieën** te zien. En wanneer er dan verhalen worden verteld over 'immateriële vaders' die **allerlei** wonderen verrichten, dan staat dit alles ver van je vandaan. En toch. In **een** afsluitend gesprek riep de gastheer ons op om vooral elke dag in de Bijbel te lezen. Dat was voor hem het belangrijkste. Hij vroeg naar de praktijk van ons **bijbelgebruik** en was daarover blij verrast. En bij alle verschil merkte je opeens: we zijn kinderen van één Vader dankzij de Here Jezus Christus. We roepen dezelfde God als Vader aan. Wel moet er vervolgens veel worden gepraat over de vraag: **hóe** dienen wij deze Vader? En dan gaat het om de **onderhouding van het tweede gebod**.

Hoe anders ligt dit bij de moslims.

Zeker, er zijn overeenkomsten en punten **van** verwantschap. En het is helemaal niet mijn bedoeling de afstand onnodig groter te maken.

Toch moeten we **ons** niet verkijken. Al die punten **van** herkenning en overeenkomst kunnen **die** grote kloof niet overbruggen: de loocheining van Jezus Christus **als** Gods Zoon. Moslims kennen de Vader van de Here Jezus Christus niet. Ze zijn dan ook niet onze broeders en zusters in het geloof.

Een gesprek met moslims over het geloof voer ik dan **ook op** een andere basis dan een gesprek met Koptische christenen.

De praktijk

Collega Van der Lugt stelt voor om de aanduidingen van eerste en tweede gebod hier even uit de discussie te halen. Hij **schrijft**: 'Deze **geboden** zijn **aan** Gods **volk** gegeven en niet in de eerste plaats **om** te gebruiken als meetlat **voor** andere **volken**'. Dit laatste stem ik hem toe. En wanneer iemand het verschil in verhouding tot de Koptische christenen enerzijds en Egyptische **moslims** anderzijds op een andere en **verantwoorde** manier weet te formuleren, dan **hoor** ik dat **graag**.

En het is ook niet mijn bedoeling om het gesprek met een moslim te openen met de mededeling: 'U dient een andere god, **een afgod!**' Het **gaat er** mij om, dat wij **ons** in al onze gesprekken **goed** bewust zijn van onze eigen positie. Wil je op een verantwoorde manier contacten aangaan, dan dient daarover **eerst** duidelijkheid te komen. Dat geldt **ook** voor het gesprek in allerlei **dialogoog-werkgroepen**.

De **moslims** zelf zijn **zeer** helder in

het formuleren van hun kijk op christenen. Officieel pleegt een ieder die Jezus belijdt als Zoon van God *sjirk*, dat is de godslastering waarvoor geen vergeving is.

Tot zover mijn reactie. Dan blijft nog liggen de vraag of, en zo ja, hoe gezamenlijke waarden en normen een rol kunnen spelen in het gesprek met moslims. Daarop hoop ik te zijnertijd nog eens in te gaan. De beantwoording van deze vraag vereist een bredere uiteenzetting.

¹ *Opdracht*, jaargang 25, m. 1W, nov. 1996, p. 12.

² *Gereformeerde Kerkbode*, jaargang 1997, nr. 3, 24 jan. '97.

UIT DE KERKEN

Beroepen te Enschede-Noord:
C. van den Berg te Amersfoort-Oost; te Enschede-Zuid: D. W. L. Krol te Assen-Zuid.
Bedankt voor Bunschoten-Oost, Middelburg, Gouda en Hardenberg-Oost (wijk midden. 3e predikantsplaats): H. Drost te Brunssum-Treebeek (wijk Venlo, evangelisatie-opdracht); voor Zoetermeer: M.H. Oosterhuis te Hattem.

Intrede

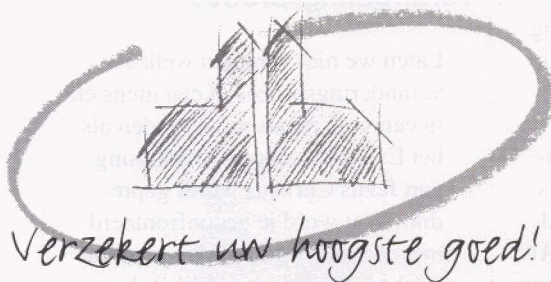
Hasselt – Op zondag 8 juni jl. deed ds. H. Veldman te Hasselt intrede in de gemeente te Urk Hij werd tijdens & morgendienst (aanvang 10.00 uur) door ds. J. Slotman, emeritus-predikant te Enschede-Noord, in het ambt bevestigd. Nieuw adres ds. Veldman: De Schroef 5, 8322 AN Urk, ☎ (0527) 681286.

Mariëberg – Op zondag 8 juni jl. deed ds. F.J. Bijzet te Mariëberg intrede in de gemeente te Emmen. Hij werd tijdens de morgendienst (aanvang 9.30 uur) door ds. D.T. Vreugdenhil te Capelle aan den IJssel, in het ambt bevestigd. De intrede vond plaats tijdens de middagdienst, die om 17.00 uur begon. Nieuw adres ds. Bijzet: Het Uilenveld 133, 7827 GH Emmen.

Adreswijzigingen e.d.

Nijverdal * Kerkenraad: Postbus 140, 7440 AL. *Scriba:* C.J. Both, Vink 65, 7463 BG Rijssen, a (0548) 540798 (pag. 79).
Hoogkerk * Scriba: P. Datema, Jan Ensinglaan 27, 9744 GP, a (050) 5565686. *Diaconie:* K.J. Haan, a (050) 5565686 (pag. 42).

donatus

Verzekerd zijn bij Donatus is een geruststellend gevoel.
Al sinds 1852 dé verzekeraar voor uw kerkelijke eigendommen,
maar ook voor al uw andere verzekeringsaangelegenheden.
Vraag vrijblijvend onze brochure of offerte of maak een afspraak voor
een vrijblijvend persoonlijk gesprek.

Postbus 500
5240 AM Rosmalen

Hoff van Hollantlaan 8
Tel. 073 5221700 - Fax 073 5221717

GELOOFWAARDIG VERZEKERD

NIEUWE VORM VAN SAMENWERKEN MET DE GEREFORMEERDE KERKEN OP IRIAN JAYA

kerk w ereldwijd

Eind vorig jaar werd in Groningen het jubileum **Vee** jaar zending op Irian gevierd. Deze jubileumviering kreeg een extra accent doordat (voor het eerst) twee Irianese predikanten in Nederland waren, die deze herdenking konden meemaken. Tijdens het jubileum in de Noorderkerk in Groningen werd het boek **Op weg naar het licht** aangeboden. In dit boek vertellen Irianese schrijvers hoe zij de periode van zending hebben ervaren. Gedurende deze periode is ook regelmatig het begrip 'Op weg naar zelfstandigheid' gebruikt. De Gereformeerde Kerken op Irian (GGRI) zijn op weg naar zelfstandigheid. Wat houdt dit in? Wat is de stand van zaken?

Uit het feit dat twee Irianese predikanten Nederland bezoeken, toespraken houden op de 'Schooldag' in Kampen en Groningen en voorgaan in kerkdiensten, is op te maken dat we te maken hebben met een flinke mate van zelfstandigheid. Zowel van de kerken als van de predikanten van de GGRI. En dat na veertig jaar zending! Als u veertig jaar geleden de dominees Drost, Van der Velden en anderen had verteld dat het veertig jaar zou duren voordat voor het eerst Irianese predikanten Nederland zouden bezoeken, zouden ze misschien hebben verzucht, 'Duurt dat zo lang?' Ook later hebben zendelingen wel eens geklaagd dat het zo langzaam gaat. Maar is dat zo? Ging en gaat het langzaam?

Een tijdrovend veranderingsproces

Laten we niet vergeten welk een veranderingsproces in een mens en in een volk plaats moet vinden als het Evangelie door de verlossing van Jezus Christus wordt gepredikt. Wat word je geconfronteerd met een ander geloof dan je tot nu toe had. Wat moet en wil je dan veel weten als je hoort dat je eeuwig heil niet afhankelijk is van de gunst van allerlei geesten die je goed gestemd moet houden. Als je hoort dat je niet door eigen inspanning wordt verlost van de ellende waarin je verkeert. En wat een geweldige ommekeer in je leven als je navolger van Christus wilt zijn. Een heel andere levenshouding ook naar je familie en naar je naasten.

Tot nu toe alleen maar opkomen voor je eigen hachje, maar nu ook voor anderen. En dat niet sens al tijd voor mensen uit eigen familie of eigen stam. Bet wordt je door je eigen stamgenoten niet in dank afgenomen als je eerst voor de kerkgemeenschap opkomt i.p.v. eerst voor de familie- en stamleden. Wat een moeizaam proces, vooral als je 'voortrekker' bent, om naar het Woord van God te willen leven en je daarom door je vertrouwde omgeving wordt tegengewerkt. En dan hebben we het nog over mensen die door Nederlandse zendelingen zijn onderwezen. Hoeveel te moeilijker is het als Irianese zelf moeten worden opgeleid om het Evangelie aan volksgenoten te vertellen. En hoe moeilijk is het om als Irianese door je eigen stamgenoten onderwezen en vermaand te worden. Daar moet je toch generaties voor rekenen?

Waardering voor de ontwikkeling

En dan na veertig jaar al Irianese predikanten op de Nederlandse preekstoel. Dat is een teken van een geweldige ontwikkeling. Een teken ook van een proces op weg naar zelfstandigheid. We zullen in onze omgang met onze broeders van de GGRI dit proces ook moeten waarderen en bevorderen. We zullen het zeker niet moeten verhinderen door te dominant aanwezig te willen blijven. Ondanks alle zwakheden en tekortkomingen, die we zien bij de GGRI. Als we steeds de vinger leggen bij die aspecten en bang zijn voor terugval bij ons vertrek, doen we geen recht aan de positieve ontwikkelingen die er zijn. We moeten het vertrou-

wen hebben dat een vaste **kern** van de kerkleden van de GGRI bewust **voor** de Here heeft gekozen en daarom ook wil werken aan de ontwikkeling van Christus' **kerk**. Dat vereist **van** ons een bepaalde houding.

Samen anders verder

Wil dat nu zeggen dat de gemeenten van de **GGRI** nu zover zijn dat ze zich kunnen redden en dat **wij** ons kunnen terugtrekken? **Zeker** niet. Dat verwachten de **Irianese** broeders **ook** niet **van** ons. Die **zien ook** wel dat er nog heel wat **moet** gebeuren **voordat** de **kerken** zelfstandig verder **kunnen**. Bet betekent wel **een** andere **manier** van helpen. De **methode** van zending bedrijven en **kerken planten** is voorbij. We **moeten** er voor oppassen dat we aan het oude vertrouwde zendingswerk willen vasthouden. Het mag geen nostalgie worden.

Het **wordt** nu veel meer een zaak van samenwerken, **assisteren** bij het kerkelijk opbouwwerk. Het **accent** is **daarom** de laatste jaren in Irian **vooral** komen te liggen op de **predikantenopleiding**. De zendende kerken in Nederland zenden predikanten uit om **als** docenten les te **geven** aan de STM in Boma. De STM is de theologische opleiding van de **GGRI**. Met **een Iriaanese bestuur**. Zelfstandig? Nee in verschillende opzichten nog niet. Uit het feit dat nog Nederlanders les geven blijkt dat men hier nog niet zelf in kan voorzien. Maar ook in het besturen en beheren van de school is **nog** veel Nederlandse inzet nodig. Dat moet wel zo gauw mogelijk een **Irianese** aangelegenheid worden, maar je **kunt** het niet van de ene op de andere dag overdragen. Er moeten capabele mensen worden gevonden en opgeleid om het beheer over te nemen. Een volgende stap zal **moeten** zijn dat **uiteindelijk alleen Irianese** docenten les **gaan** geven. Ook hier **zullen** we **afstand moeten** durven en **willen nemen**.

Kerkelijk leven

En hoe is het gesteld met het **zelfstandig** zijn van de verschillende gemeenten? **Kan** men zonder **hulp** van buiten? Is er een levende gemeente onder leiding van **een** goed functionerende kerkenraad en predikant? Naar nederlandse maatstaven zeker niet. Maar **vergeet** niet het bovenstaande. **Nog** maar veertig jaar zending. En wat een moeizaam proces. Eigenlijk nog maar net een op gang komend kerkelijk leven. In vergelijking met **onze** kerkgeschiedenis van eeuwen, beginnen zij nog maar net. En na zoveel eeuwen is het bij **ons** ook nog niet allemaal rozegeur en manschijn. **Een** en ander geeft, dat we begrip **kunnen opbrengen voor** de zwakheden die we bij de GGRI zien. Dat geeft ons **ook** motivatie om te blijven samenwerken. Vooral **ook** omdat van financiële zelfstandigheid **zeker** nog geen sprake is. Financiële **afhankelijkheid** wil echter niet zeggen dat kerken zich niet zelfstandig **kunnen** besturen. In verband met de bestuurlijke zelfstandigheid van de GGRI wordt er naast de **predikantenopleiding** ook aandacht **bested** aan kadertraining binnen de kerken. Hiervoor is het zgn SAP-programma opgericht. Enkele nederlandse **predikanten** zijn speciaal **voor dit programma** uitgezonden. In dit programma wordt op gemeente-niveau les gegeven aan (potentiële) ouderlingen en diaconen. Er wordt aan gewerkt om goed functionerende kerkenraden te krijgen, die goede leiding **kunnen geven** aan de gemeenten. Maar ook hier is tijd **voor nodig; we kunnen** niet denken in enkele jaren.

Hulp richten op eigen toekomstige mogelijkheden

We weten in Nederland maar al te **goed** dat een goed georganiseerd **kerkelijk** leven met alles er op en aan veel geld kost. Dat zal toch in Irian niet veel anders **zijn**? Hoe moet dat dan? De mensen hebben daar toch nauwelijks middelen?

Inderdaad; daarom blijft onze hulp **voorlopig** nog nodig. Maar dat wil niet zeggen dat **we** het daar op zijn Hollands moeten inrichten. Het streven blijft ook financiële zelfstandigheid **voor de GGRI**. Dat zal men zelf ook het liefst willen. Daarom zullen we moeten oppassen met onze hulp niet verder te **gaan** dan hun eigen toekomstige **mogelijkheden**. Tot dat niveau **niet** hoger! Als wij met onze financiële **inbreng** de kerken op een te hoog **niveau** brengen, dat men in de **toekomst** niet zelf kan **financieren**, schepen we hen op met een probleem. Er is dan een gewinning ontstaan waar men moeilijk **weer** af kan, terwijl dit dan **toch** moet omdat **een** volk nu **eenmaal** niet boven zijn stand kan leven. Daarom zal **onze** hulp en assistentie gericht moeten zijn op **zelfredzaamheid**. We moeten proberen de **kerken** en de leden **van de kerken** w te helpen dat men zich met eigen mensen en eigen capaciteiten kan redden **met de** lokaal voorhanden zijnde middelen. En die zijn er vaak meer dan de mensen zelf **beseffen**. Men heeft echter onvoldoende **geleerd** daar naar te **kijken**. Men let veel meer op wat er van het westen te verwachten is. Dat leidt de aandacht van eigen mogelijkheden **af** en schept een verkeerd verwachtingspatroon.

Hernieuwde relatie tussen DVN en GGRI

Tijdens het genoemde bezoek van de **Irianese** predikanten in Nederland is deze **zaak** met **&** zendende kerken en DVN besproken. Er is gezamenlijk verklaard dat voorlopig hulp **geboden** blijft en dat deze hulp gericht moet zijn op het zelfstandig kunnen functioneren van de GGRI. Als vervolg op het bezoek aan **Nederland** is er **een** missie van **CvO (College van Overleg van de op Irian werkende kerken)** en DVN naar **Irian** geweest om deze **vorm** van hulp verder voor te **kl**-reiden. De missie heeft met verschillende **classisafvaardigingen** ge-

spraken en heeft de 5e synode van de GGRI in Tiau bijgewoond. Op de synode is de gewenste hulpvorm intensief besproken. Het blijkt dat de Irianese broeders zich nog vaak ver van zelfstandig voelen en hierom een beroep blijven doen op Nederland. En juist het gevoel van onzelfstandigheid doet hen een beroep doen op financiële middelen uit Nederland. Zelf voorzien in voldoende geld voor het kerkelijk werk Pet men niet zitten. Soms bleken er behoorlijke misverstanden te bestaan tussen ons en onze broeders. Elk aanbod van ons voor hulp of samenwerking werd direct vertaald in geld. Het ontvangen van geld of goederen (buitenboord- m o m bijv.) wordt eigenlijk als enige hulpvorm beschouwd. Als er voldoende geld wordt ontvangen, beschouwt men zich zelfstandig. Dit was een reden voor uitvoerig overleg. Van onze kant hebben wij er op gewezen dat er voor een eigen ontwikkeling, bij de mensen binnen de GGRI zeker capaciteiten en mogelijkheden aanwezig zijn. Deze zullen moeten worden aangeboord en ontwikkeld. Bovendien hoeft in Irian ook niet hetzelfde geldcircuit te gaan functioneren als in Nederland. Er kan veel worden gedaan met goederen in natura en lokale hulpmiddelen.

De synode in Tiau benoemde een commissie die samen met DVN gaat werken aan een Self Help Promotion-programma. Het Self Help Promotion-programma van DVN is er op gericht dat de mensen leren kijken naar en gebruik maken van hun eigen mogelijkheden. Dat versterkt het gevoel van eigenwaarde en kan leiden tot allerlei kleinschalige activiteiten die een stimulans betekenen voor de plaatselijk economie. In het GGRI gebied valt te denken aan kleinschaligeland- en tuinbouw, klein- en pluimveehouderij, viskwekerij, huisvlijt, transport van goederen en handelsactiviteiten.

Bij dit programma zullen één of enkele DVN-werkers op gemeente-niveau cursussen gaan geven in 'ont-

wikkeling', het omgaan met de talenten die je van de Here hebt gekregen en het ontplooiën van eigen mogelijkheden in eigen omstandigheden. Hieruit vloeien hopelijk activiteiten van de gemeenteleden voort waardoor ze zelf beter kunnen zorgen voor hun gezin, & kerk en hun naasten. Het programma wordt uitgevoerd in nauwe samenwerking met het SAP-programma dat is gericht: op het kerkelijk opbouwwerk.

We hopen op deze manier er samen aan te kunnen werken dat onze Irianese broeders kunnen leven als mens Gods en dat de kerken van de GGRI voluit gemeenten van Christus kunnen zijn.

Jannes Janssen

Kavels tarwe in de woestijn

Over gemeente, pastoraat en homofilie. Een handvat om tot wederzijdse acceptatie te komen. Met hoofdstukken als 'Praat met je ouders, echtgenoot en pastor' en 'Blijf bij de kerk'. De vormen van hulpverlening binnen de gereformeerde gezindte worden geïnventariseerd.

128 pag., f 14,25

Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591

Geslaagd!

Geef de
Ronald-trilogie
van Ali C. Drost-Brouwer

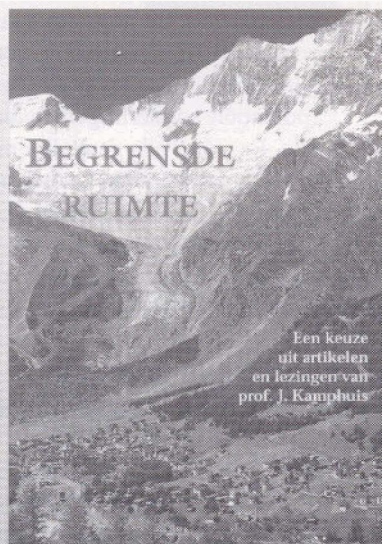
Van f 36,95 voor
maar **f 17,50**

Verkrijgbaar bij de boekhandel

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25 - 4460 AA Goes - Telefoon 0113-215591

BEGRENSDE RUIMTE

Een keuze uit artikelen en lezingen van prof. J. Kamphuis
Samengesteld ter gelegenheid van zijn 75e verjaardag

Onder redactie van H.J. Boiten en J.J.C. Dee

Verkrijgbaar bij de boekhandel

416 pag., ing. f 39,50

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, tel. 0113-215591

boekbespreking

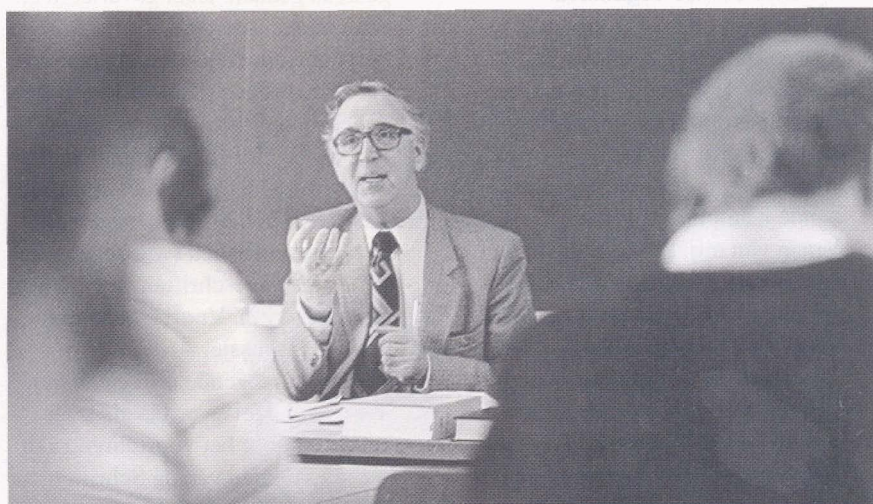
*'De uitgave van dit boek is een te-
Ken van dankbaarheid voor w& hij
als predikant en hoogleraar gedu-
rende bijna vijftig jaar voor de kerk
heeft betekend en aan de gerefor-
meerde theologie heeft bijgedragen.'*

Met deze woorden begint het
Woord Vooraf in de onlangs ver-
schenen bundel *Begrensde Ruimte*,
een keuze uit artikelen en lezingen
van prof. J. Kamphuis. Het gaat om
een bundel die is uitgekomen ter
gelegenheid van zijn 75e verjaar-
dag. Eén en ander is samengesteld
onder redactie van ds. H.J. Boiten
en ds. J.J.C. Dee.

Nu eens niet een bundel met allerlei
verhalen vóór hem, maar van hem.
En dat is fijn. Want zijn indringen-
de confrontatie met nieuwe vragen
geeft aan zijn werk een blijvende ac-
tualiteit. In gesprek met zijn eigen
tijd steekt hij af naar de diepte, door-
dat hij zich voortdurend afvraagt
wat de Schrift leert'. Het is goed dat
de samenstellers hierop wijzen. Het
is, mijns inziens, de kracht en de
warmte van alle schrijven en spre-
ken van J.K.: hier is iemand aan
het woord die eerst zelf gegrepen is,
hij heeft eerst zelf geluisterd!

Wie is 'J.K.'?

De eigenlijke verzameling J.K.-ver-
halen wordt nog wel voorafgegaan
door een kort artikel van prof.
C. Trimp. Een sympathiek geschre-
ven artikel van méér dan een vriend:
een medebroeder in de strijd om het
leven van de kerk. Over die strijd
schrijft Trimp een aantal dingen die
voor alle scribenten onder ons volop
de moeite waard zijn. Het gaat over
'polemie' als theologisch vak.
Boeiend hoe Trimp, die ons op de
colleges 'ambtelijke vakken' nogal
eens voor Schleiermacher waar-

Een van de vele illustraties die 'Begrensde Ruimte' rijk is.

schuwde, hem nu als leermeester in-
duceert:

'Wij kunnen in ieder geval van (...)

Schleiermacher twee dingen leren:

- onverschilligheid ten aanzien van
het leven van de gemeente en
haar geloofspraktijk is een ge-
vaarlijke ziekte;
- separatisme als negatie van de ge-
meenschap van de kerk wordt
niet door de polemie opgeroe-
pen, maar juist bestreden; de po-
lemiek heeft een therapeutische,
medicinale functie!'

In aansluiting hierbij geeft prof.
Trimp een korte schets van het werk
van 'J.K.', met name in dit blad: het
'afweren' (het typische werk van de
polemist) stond duidelijk in dienst
van het 'beschutten', het bewaren
van de leer, waarbij wij mogen
schuilen en waarin wij geborgen
zijn (vgl. Joh. 17 : 6-8, 17v.).
Wie 'J.K.' echt wil leren kennen le-
ze dan ook zijn meditatieve en exe-
getische werk.

Voor mij had het bij deze oproep
mogen blijven w had de start-
vraag van prof. Trimp: 'Hoe zal
'J.K.' de geschiedenis ingaan?'

achterwege mogen blijven.

Trimp wil terecht af van allerlei
'zwarte-verhalencircuits' rondom
J.K.'

Tegen laster is echter bijna niets
opgewassen (vgl. Spr. 18 : 8).
Daar moeten we ons dan ook
maar niet teveel tegen willen ver-
weren. Zeker niet door in dát ka-
der onzerzijds een ander verhaal
over J.K. te gaan vertellen. Laat
niemand de indruk krijgen, dat
we vóóraf al een bepaalde (nega-
tieve) kijk in de geschiedenis op
de persoon en de positie van J.K.
hebben willen voorkómen. De
stukken zullen t.z.t. wel uitwij-
zen wat waar is en wat leugen.
Bij die 'snikken' behoren dan
niet in de laatste plaats J.K.'s ei-
gen artikelen en verhalen.

Daarom: hoe waardevol dat daar-
van opnieuw een deel is gebundeld.
Het werk is het waard en de kerk
ermee gediend.

Het betrouwbare Woord en het geopende hart

Wat bidt het boek zoal van 'J.K.'
zelf?

Om te beginnen zijn referaat 'Over het gezag van de Schrift', gehouden op een door de EO georganiseerd congres over het in 1980 door de Generale Synode van de (synodaal) **Gereformeerde Kerken** aanvaarde rapport God **met om**. Ik weet nog hoe op dit congres de bekende Leidse **dogmaticus** H. Berkhof en prof. Kamphuis **elkaar** voor het eerst **echt ontmoeten**. Voor Berkhof een **ervaring!** Openlijk sprak hij – bij alle blijvend verschil van mening – zijn **bewondering en waardering** uit. Hij kende Kamphuis nog **niet...** Vraag van mij: kennen wij en met **name onze studenten 'J.K.'** wel? **Onlangs conferencieden onze studenten in Driebergen opnieuw over 'waarheid en werkelijkheid in de Bijbel'**. Het ging over dezelfde vragen als in het rapport **God met m s**. Ik wil onze studerende jongeren graag attenderen op Kamphuis' verhaal daarover! Hetzelfde geldt voor de volgende lezing: 'Het **gebruik** van de Heilige Schrift in de wetenschap'. Mooie stof voor jullie **bijbelstudiegroepen**.

In verband met de recente **discussies** over 'het fundament van de kerk' (behoort ook de belijdenis daarbij of **niet?**) is het artikel 'Prof. dr. K. Schilder en de belijdenis' uit 1966 ook in 1997 nog alleszins de moeite waard. Hierna volgen maar liefst vijf bijdragen over de uitverkiezing. Ze zijn deels van **kerkhistorische**, deels van **dogmatische aard**. Maar vooral: heel praktisch. Gericht op de **praktijk** van het geloofsleven. Er zijn mensen die liever geen preken **horen** over de uitverkiezing. Want 'het **roept** alleen **maar** vragen op en je **wordt** er **zomaar** depressief van'. Kamphuis laat zien (het is de titel van één van zijn bijdragen): 'De **verkiezing maakt blij!**' Hartverwarmend om te lezen. **Waarom?** Het laat je iets zien van een ongekend Vaderhart.

Kerk-zijn naar de Schriften

Jarenlang vulde 'J.K.' in dit blad de kolommen van de rubriek **Kerkelijk Leven**. Geen wonder dat het vaak over de kerk ging. De **samenstellers** van *Begrensde Ruimte* hebben **daaruit** een gelukkige keus gedaan. Heel gevarieerd en van actuele **waarde**. **Eerst** gaan de Schriften **open** over het **kerkverband**. **Dan** volgt een **brede discussie** met de hervormde dr. J. Haltsma over 'het wezen van de **gereformeerde kerk**'. Een discussie met een boeiend stuk **kerkgeschiedenis** en **symboliek** (wat zeggen onze **belijdenisgeschriften** wel en niet over de kerk?). Vooral: een hoogstaande discussie. Ook in de volgende artikelen over 'Kerk en Israël' word je als lezer getroffen door het **voortdurend** aan het woord laten van de **Schriften**. Wie zich **bijvoorbeeld** voor een vrij onderwerp op een **verenigingsavond** nog eens goed met Israël wil bezighouden, vindt hier **een** schat aan gegevens op een rij.

In ons snel seculariserend land ben je blij met **elke** bondgenoot. Het **getal** van wie zich nag echt door Gods Woord willen laten **gezeggen**, **slinkt** snel. Temeer voel je je **verbonden met andere gereformeerden, maar ook met bijvoorbeeld evangelischen en reformatorischen**. Maar wie zijn dat eigenlijk? Wat verbinden wat scheidt ons? **Goede omgang** is gebaat bij **duidelijkheid**. 'J.K.' helpt ons verder met 'Evangelisch of **gereformeerd**' en 'Het **hedendaags gebruik** van de term **"reformatorisch"**'. In dit laatste artikel worden een paar indringende **vragen** gesteld aan de RPF. Vragen die ook anno 1997 nog van belang zijn. Wil je tenminste in de **politiek** de goede **wapenrusting** niet missen.

Kerk-zijn in de wereld en met het oog op morgen

Over de politiek gaat het volgende

deel van *Begrensde Ruimte*. En of het nu over Da Costa, Groen van Prinsterer, Simon Vestdijk of de **partij** van **Hans van Mierlo** gaat, 'J.K.' zet ze geen van allen 'zomaar **weg**', nee, hij **plaatst** ze en leert ons zo onze tijd verstaan. Het GPV wist wat het deed, toen het bij het 40-jarig jubileum in 1988 'J.K.' een **jubileumrede** liet houden. Uiterekend 'J.K.': één van degenen die in de jaren daarvoor ook aan het GPV heel kritische vragen wist te stellen. Ze wisten dat ze een **eerlijk** verhaal konden verwachten. Het is nu te lezen in *Begrensde Ruimte*.

In 1993 sprak 'J.K.' op de **predikantenconferentie** van de Gereformeerde Bond over het **zgn.** 'concili-air proces', onder de titel 'Schepping en heiliging'. Het gaat o.a. over de NGB als '**groene**' **confessie**. Je moet er maar opkomen!

Het slotgedeelte van het boek neemt ons mee **naar de toekomst**. Het eerste opstel gaat over de vraag, hoe je 'bij de tijd' blijft. Aan de **orde** komen zaken als '**vreemdelingschap** en **cultuurmandaat**', **piëtisme** en **horizontalisme**, met als **eindconclusie** het grote belang van leven en werken onder **een open hemel**. Het **tweede** opstel biedt de tekst van in Korea gegeven colleges over 'kenmerken van de christelijke verwachting'. Het laatste opstel is de tekst van het laatste college als actief hoogle-raar in Kampen: 'Het Lam in het nieuwe Jeruzalem'. Opnieuw een studie die ons '**J.K.**' doet **kennen** als een **verwonderd kind** van God. Wat maakte luisteren **naar** de **Schriften** hem blij. Een **blijmoedig vertolker** voor ons. Daarom: leer en luister mee. Luisteren maakt rijk.

N.a.v.: J. Kamphuis, *Begrensde Ruime*, Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V., Goes 1996, prijs: f 39,50.

De Drieëenheid en ik

Dr.C. van der Kooi schreef in *Centraal Weekblad* van 23 mei jl. over de Drieëenheid. Een moeilijk dogmatisch begrip? Of heel wezenlijk, omdat het spreekt over relatie, toewending en liefde? Het gaat over de verlossing van de mens:

Het woord triniteit, Drieëenheid, schrikt af. Het klinkt naar theologiaal, naar concilies, naar de oude kerk van de vierde en vijfde eeuw, naar Grieks en dus slecht. (...)

In zeker opzicht hebben de critici gelijk. De leer van de triniteit ligt in de Bijbel niet **voor** het **opschep**pen. Maar dat **geldt** voor meer begrippen. Het zou van een merkwaardig soort biblicisme getuigen te willen dat alleen die meningen aanvaardbaar zijn die **rechtstreeks** als idee al in de Bijbel zijn ontwikkeld.

Fundament

Het is met het dogma van de triniteit als een bewoond huis. De bewoners van het huis zijn zich nauwelijks of **helemaal** niet bewust **waar** de fundamenteen liggen, **waar** de dragende delen staan, hoe het gebinte van de zolder in elkaar zit dat het pannendak draagt. Ze gaan zich er pas voor interesseren als er iets aan de hand is. Als iemand zegt dat er moet worden verbouwd, dat er een raam bij moet of een muur **weg**, **dan** gaat het spannen. Op dat moment wordt het **buitenge**woon belangrijk om te weten wat er **achter** het stucwerk zit, en onder de pannen.

Nu, zo is het ook met vele dogmata ofwel leerbeslissingen van de kerk. De leer van de triniteit heeft te maken met de fundamenteen, met het gebinte in het huis van het **geloof**, in de **kerk**, in de liturgie.

Liturgie

Het is belangrijk om te letten op de **rol** van de liturgie. De liturgie, de praktijk van het geloven gaat voorop. Eerst is er de **kerk** en de gemeen-

te, **waar** God wordt aangeroepen als God de Schepper, waar Jezus wordt aanbeden als Zoon en Verlosser, die deelt in de heerlijkheid van de Vader en waar de Geest wordt verheerlijkt als herscheppen vernieuwer **van** het leven.

Zingen en bidden gaan **vóór** de leer. Het is dan ook niet zo verstandig om over triniteit als zodanig te preken. De eerste zondag na **Pink**steren mag dan wel zondag trinitaris **zijn** genoemd, ik **denk** dat het volstrekt niet de bedoeling is geweest van de middeleeuwse paus die **deze** zondag heeft bedacht, daarover vooral veel te preken.

Verlossing

Het gaat in het **woord triniteit** erom ons bij een paar dingen te bewaren die we in de Bijbel over God en zijn **heilsgeschiedenis** Ieren. **Allereerst** dit. Het gaat over de verlossing van de mens. Daar **heeft** dat **dogma** van de triniteit op de keeper beschouwd rechtstreeks mee te **maken**. **Triniteit** wil zeggen dat we in de geschiedenis van Jezus Christus, in zijn **weg** naar het **kruis** en in de opstanding, met **niemand** anders te **maken** hebben dan **weer** met God zelf. Jezus is niet alleen voorbeeldig mens, de grond en bron van **zijn** werk, van zijn persoon is God zelf. We kunnen ons zelf niet bij de haren uit het moeras optrekken. Dat moet God doen en Hij heeft het gedaan in Jezus, de **Zoon**. De verhouding van **Jezus** met God is dan ook niet voldoende getekend als die van een **verschrikkelijk** goed en gaaf mens met zijn schepper. **Zulken** hebben er misschien wel meer **rondgelopen**, hoogstaande mensen. Het levensgeheim van **Jezus en** God gaat dieper. In de oude **kerk** zeiden ze daarom dat Jezus 'gelijk van **wezen**' met **God** is, 'van hetzelfde' zou men kunnen zeggen.

Vernieuwing

Dat was ook de reden waarom men in 381 heeft uitgesproken dat ook de Geest God is. Als wij te **maken** krijgen met het evangelie, met de goede boodschap, als we worden vernieuwd of contact hebben met

G.J. van Middelkoop

M

meegelezen

God, dan hebben we niet te **maken** met iets dat minder is dan God, met een **onpersoonlijke** kracht bijvoorbeeld, met een **energiestroom** of wat ook maar, maar nogmaals met God, die als de Heilige Geest tot ons komt.

Persoonlijk

Nog iets: Triniteit wil zeggen dat we in het christelijk geloof niet volstaan met te praten over God **als** een hoogste of onkenbaar wezen. Het vertelt ons dat we niet moeten praten in termen **van** hoogste **w**ezens, **maar van Vader**, Zoon en Geest. Ofwel, **we moeten** over God denken als persoonlijk. God is niet vergelijkbaar met een pan melk, die overkookt op het vuur of een bron die als vanzelf almaar water geeft. Dat is veel te onpersoonlijk.

Toewending

De vrijheid, de toewending en relatie die **we** tussen Jezus de Zoon en God de **Vader** zien, is het meest oorspronkelijke en eigene dat er van God te zeggen valt. Met minder doen we het niet, ook al wil de omgeving (**Griekse** cultuur, andere godsdiensten, de mystiek, gnostiek) **ons** vertellen dat het hoogste wezen nog boven die woorden **Vader**, **Zoon** en **Geest** uitgaat. Het **klinkt** misschien merkwaardig, maar op dit punt is die triniteit bepaald **ongrieks**. Ze is uitgelokt doordat het in de Bijbel gaat over God **voor** wie relatie, toewending en liefde er niet later nog een keer-tje bijkomen, maar die dat in zichzelf is. De **triniteitsleer** wijst naar de 'eeuwigrijke God' (Gezang 44) die de rijkdom **van** zijn liefde niet voor **zich** houdt, **maar** in schepping, in verlossing en in **vernieu**wing ons daaraan deel wil geven.

